

An aerial photograph of a city park and urban development project. The park features a large, winding path, several circular structures, and a large, open area with a grid of lines. The urban development includes a large building with a curved facade and a large, open area with a grid of lines. The overall scene is a mix of greenery and urban infrastructure.

**Odomknutie perspektívy
Mestských Štúdií
v samosprávach na Slovensku**

Východisková situácia

V krajinách kde znalosti o meste a priestorovom plánovaní sú produkované v anglickom jazyku, a teda sú určené pre medzinárodné publikum, prevažuje ukotvenie týchto znalostí v kontexte 'Urban Studies' t.j. Mestských Štúdií. Paralelne ako tomu je v prípade Cultural Studies, resp. Gender Studies, je objektom záujmu Urban Studies – mesto a jeho zázemie v rozličných dimenziách (bývanie, mestotvorba, infraštruktúra, mobilita, inovácie, spravodlivosť, rozhodovacie procesy, zdravie, potravinová udržateľnosť a pod.), bez ohľadu na ich disciplinárny pôvod.

V porovnaní s anglicky dorozumievajúcim sa akademickým svetom, je akademický diskurz o mestskom a regionálnom rozvoji na Slovensku ochudobnený o silne teoretickú dimenziu vychádzajúcu z kritických sociálnych teórií, ktorá je jedným z nosných pilierov Mestských štúdií. Dôsledkom tejto absencie je napríklad limitovaná kapacita normatívnych politík a opatrení reflektovať politicko-ekonomické podmienenosti spoločenských transformácií, ktorými Slovensko od 1989 prechádza. Otázky sociálnej a priestorovej spravodlivosti sú preto do veľkej miery prehliadané, čím sa prehlbujú negatívne dopady mestských a regionálnych transformácií.

Na rozdiel od aktuálnych trendov v tvorbe znalostí založených na interdisciplinárnom resp. transdisciplinárnom prístupe k štúdiu miest, na Slovensku prevláda disciplinárna izolovanosť v oblasti vzdelávania mestského a regionálneho rozvoja. Dôsledkom dlhodobej absencie tohto prístupu je obmedzená schopnosť verejných inštitúcií efektívne čeliť megatrendom, mestským a regionálnym transformáciám, ako aj inter-inštitucionálnej kooperácii v integrovanom teritoriálnom rozvoji. Symptómom tejto medzery je tiež slabá väzba medzi územným a strategickým plánovaním na lokálnej úrovni resp. inštitucionálna roztrieštenosť teritoriálnej agendy medzi Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie (MIRRI); Ministerstvom dopravy; a Ministerstvom vnútra na štátnej úrovni.

Táto disciplinárna uzavretosť je umocnená exkluzivitou diskusií vedených v akademickom prostredí, čím sa potrebné znalosti a inovácie nedostávajú, resp. v obmedzenej miere, k zamestnancom samospráv a do praxe. Úlohou univerzitných resp. medziuniverzitných mestských inštitútov je tvorba väzieb medzi jednotlivými disciplínami, produkcia kvalifikovanej pracovnej sily, a tiež užšia spolupráca so zamestnancami municipalít, čím je zabezpečený presun poznatkov z výskumu do reálneho diania a rozhodovania o meste.

Takto identifikovaná medzera vytvára príležitosť pre MIRRI vytvoriť *Národný Vzdelávací Program pre Inteligentné Mestá a Regióny (NVP)*, ktorého účelom je zvýšiť kapacity samospráv v udržateľnom a inteligentnom rozvoji Slovenska. Navrhovaný vzdelávací program má ambíciu vďaka jeho dizajnu priniesť do samospráv aktuálne a integrované perspektívy vybraných disciplín a sektorov, vďaka ktorým simuluje podmienky inštitútov ukotvených v Urban Studies. Nakoľko v podmienkach samospráv naprieč Slovenskom existujú značné kapacitné nerovnosti, program štandardizuje navyšovanie kvalifikácie zamestnancov a vytvára príležitosť na expertné sieťovanie a znalostnú výmenu na lokálnej úrovni – medzi zamestnancami samospráv.

Inšpirácia z Európy

Predpokladom integrovanej realizácie iniciatív a projektov inteligentných miest sú multidisciplinárne tímy zložené z ľudí z rôznych disciplín, odborných oblastí, sektorov, a organizácií. V záujme zvýšenia kvalifikácie cieľovej skupiny zamestnancov samospráv na Slovensku, je potrebné objasniť východiskové inštitucionálne a kvalifikačné podmienosti, z ktorých znalosti o „the urban“ z pozície regulátora prameňa a nasimulovať pilotný vzdelávací program pre rozvoj znalostí a zručností zamestnancov samospráv tak, aby zvýšil ich rozhodovacie schopnosti riadiť integrovaný, inteligentný a udržateľný územný rozvoj v samosprávach Slovenska.

V nasledujúcich častiach preto najskôr vymedzíme cieľovú skupinu a kompetencie prispievajúce ku kvalite manažmentu implementácie smart city projektov; uvedieme na príklade mestských laboratórií a inštitútov multidisciplinárne a inštitucionálne podmienosti znalostných inovácií o inteligentnom a udržateľnom rozvoji; a predstavíme príklady univerzitného i neuniverzitného multidisciplinárneho vzdelávania pre dospelých.

Skills for Cities

Projekt „Smart Skills for Smarter Cities“¹ svojim zameraním na ľudské zdroje a kompetencie potrebné pre úspešnú implementáciu smart city agendy, môže slúžiť ako inšpirácia pre tvorbu a testovanie vzdelávacích nástrojov pre samosprávy Slovenska. Sú to práve zamestnanci samospráv naprieč Slovenskom, ktorí budú zohrávať kľúčovú úlohu pri implementácii smart city agendy.

Projekt *Skills4Cities*, ukončený v januári 2023, považoval za ‚smart city projekt‘ – projekt, ktorý je komplexný, viacrozmerový, s viacerými zainteresovanými aktérmi, orientovaný na občana a citlivý k jeho názorom, ktorý vyžaduje kvalitné vedenie, prispôsobivosť riadenia k zmenám, a akceptáciu štandardných manažérskych a projektových znalostí a zručností.

Cieľom projektu bolo vytvoriť vzdelávacie a validačné nástroje² pre výuku a zvýšenie kompetencií mestských profesionálov potrebných pre digitálnu transformáciu miest. Projekt identifikoval tri skupiny expertov zodpovedných za implementáciu smart city projektov: 1) projektový developeri, 2) projektový manažéri, 3) projektový konzultanti. Zameral sa na komparatívne využitie ich znalostí, zručností, a spôsobilostí pri úspešnom manažmente projektov. V tomto kontexte upskilling cieľových skupín prebieha cielene a zohľadňuje ich špecifické zručnosti potrebné pre tvorbu, implementáciu a manažment smart city projektov.

Hlavným výstupom projektu je Toolkit pre smart city kompetencie³ – súbor nástrojov potrebných pre zvýšenie kompetencií smart city profesionálov, ktorý poskytuje informácie o spôsoboch ako zlepšiť implementáciu a celkový manažment smart city projektov. Tvorba jeho rámca pozostávala zo štyroch krokov: 1) *Smart city kompetenčná mapa* – rešerš a analytická fáza identifikujúca kľúčové kompetencie; 2) *Smart city kompetenčný rámec* – projekt identifikoval štyri oblasti nevyhnutných kompetencií, 40 konkrétnych kompetencií, a päť úrovní pokročilosti v relevantných znalostiach a zručnostiach (pre zhrnutie vid' tabuľku nižšie); 3) *Smart city kurikulum* – vytvorené boli štyri vzdelávacie moduly korešpondujúce s identifikovanými oblasťami nevyhnutných kompetencií. Každý modul bol ukončený

¹ Skills4Cities – Erasmus+ projekt, koordinátor projektu: *Cluster Sofia Knowledge City* (Bulharsko)

² Pre viac detailov vid' www.skills4cities.eu/resources.html

³ Celý dokument k stiahnutiu: www.online.fliphtml5.com/khox/vygp/#p=1

vytvoreným kurikulumom, špecifickým pre tri vyššie uvedené cieľové skupiny expertov; 4) Užívateľská príručka pre implementáciu smart city projektov určená pre tri cieľové skupiny expertov.

Jedna zo štúdií realizovaných v rámci projektu *Skills4Cities* dospela k záveru, že hlavný problém implementácie smart city projektov nesúvisí so samotnými technológiami, ale s manažmentom interdisciplinárnych tímov, ako aj s prechodom z fázy projektovej ideí do fázy konkrétnych aktivít a opatrení.

<p>Aspect 1</p> <p>4 competence areas</p>	<p>Four groups (areas) of competencies are derived from the smart city competence mapping (IO1/A1): 1) Transversal; 2) Disruptive technologies; 3) Project domains; 4) Challenges.</p> <p>They provide the entry point to the smart city competences and reflect a process perspective based upon the waterfall approach.</p>
<p>Aspect 2</p> <p>40 smart city competences</p>	<p>40 competences in total the project have identified and included in the general references' framework of the three professional roles. Each competence is described with title and a generic information, defined from an organisational perspective of the smart city projects and the tasks the concrete profession will play for developing, managing and implementing such projects.</p> <p>In the Competence Framework Explorer on the next page one can find all identified 40 competences while in the competence frame of anyone of the three particular professions only mandatory competences will be taken into consideration.</p>
<p>Aspect 3</p> <p>5 proficiency levels</p>	<p>5 competence proficiency levels characterised by increasing levels of context complexity, autonomy, influence and typical behaviour. The levels respond to the EQF descriptor. To each competence, specifically relevant proficiency levels are assigned.</p> <p>The Aspect 3 level descriptors provide the individual perspective of competence performance.</p> <p>The relevant proficiency levels for the three professional roles are between 4th and 6th EQF levels.</p>
<p>Aspect 4</p> <p>Knowledge and skills examples</p>	<p>Examples of knowledge and skills relate to the Competences generic descriptions in Aspect 2. These examples are provided to add value to the competence descriptor and are not intended to be exhaustive. They offer inspiration and orientation for the identification of further specific knowledge and skills assignment according to contextual needs.</p>

Smart city kompetenčný rámec - zhrnutie Zdroj: *Toolkit for smart city competencies framework*

Zoznam sledovaných Smart city zručností

Prierezové zručnosti: Kreatívne myslenie, Znalosť moderných technológií a IKT, Inovatívne myslenie, Politiku mestského plánovania, Právne znalosti, Kritické myslenie, Práca v tíme, Medzikultúrne kompetencie, Učenie sa na základe skúseností, Emočná inteligencia / empatia, Schopnosť mobilizovať iných, Časový manažment, Rozhodovanie, Vedenie a predchádzanie konfliktov, Finančný manažment, Komunikácia s verejnosťou.

Zručnosti v oblasti technológií: Umelá inteligencia, Analýza dát, Cloudová výpočtová technika, IoT, Kybernetické fyzikálne systémy, Smart senzory, Kolaboratívna robotika, Kyberbezpečnosť, Blockchain, Rozšírená realita, Virtuálna realita.

Smart city projektové zručnosti: Ekonomika, obchod a priemysel; Štátna správa a vzdelávanie, Život a zdravie, Verejná bezpečnosť, Mobilita a doprava, Životné prostredie a udržateľnosť; Energia, voda, verejné služby; Digitálna infraštruktúra a siete.

Smart City výzvy: Technologické výzvy, Finančné prekážky, Spolupráca medzi stakeholdermi a vládne obmedzenia, Manažérske a organizačné výzvy, Sociálne výzvy.

Vznik integrovaných znalostí má ideálne predpoklady v multidisciplinárnom prostredí. Nasledovná časť sa zameria na inštitucionálne a disciplinárne aspekty vybraných multidisciplinárnych pracovísk mestských štúdií v Európe. Vznik inštitútov a laboratórií je trendom naprieč atlantickým severom a väčšina z nich je financovaná buď samotnými univerzitami, alebo dochádza ku kofinancovaniu univerzity so samosprávou. Inštitucionalizácia mestských štúdií vo forme inštitútov resp. laboratórií, vytvára stabilitu v tvorbe znalostnej základne ľudských zdrojov, ako aj integrácie lokálnych problémov samosprávy do agendy samotného inštitútu a vice-versa. Vzniká tak pozitívna spätná väzba medzi agendou rozvoja samosprávy a agendou výskumného inštitútu/laboratória. Nadregionálny význam takýchto inštitútov však zároveň prispieva k obohateniu diskurzu o mestskom a regionálnom rozvoji i v ostatných, nezainteresovaných, samosprávach.

Dôvodom zamerania sa na tieto pracoviská je priradenie kľúčovej úlohy urbanizačných procesov v transformácii Slovenska a akútnej potreby štandardizácie diskurzu o mestskom a regionálnom rozvoji pre potreby inteligentného a udržateľného rozvoja Slovenska. Tieto pracoviská inštitucionálne ukotvujú témy, kapacity a zdroje rozvíjajúce urbánu a regionálnu agendu, ktorá v podmienkach Slovenska systémovo absentuje.

Pre komparáciu boli zvolené dve laboratória a dva inštitúty mestských štúdií. V prípade urbánnych laboratórií bolo zvolené kritérium *geografickej mierky*⁴ na ich rozlíšenie. Zatiaľ čo CityScienceLab predstavuje laboratórium zamerané na metropolu hanzovného mesta Hamburg, Smart Region Lab sa zameriava na udržateľný rozvoj malých a stredne veľkých miest vrátane alpského regiónu Stredné Švajčiarsko. Ide teda o veľkosť, ako aj sídelnou štruktúrou o dva kontrastne príklady. Ich geografickou paralelou v kontexte Slovenska je hlavné mesto Bratislava a horský región Tatry. V prípade mestských inštitútov boli zvolené na základe kritéria *inštitucionálnej etablovanosti*, t.j. dĺžky trvania ich existencie, dva kontrastne príklady: Inštitút pre urbánny výskum na Univerzite v Malmö a Urbánny inštitút na Univerzite v Manchestri. Zatiaľ čo rozvoj agendy druhého menovaného trvá už takmer štyri dekády, prvý menovaný vznikol len pred piatimi rokmi a jeho etablovanosť je v rannom štádiu. Porovnanie ich disciplinárneho zamerania – rozsah a špecializácia – umožňuje porovnanie pracovísk v odlišnej zrelosti.

CityScienceLab

Na HafenCity Univerzite v Hamburgu vzniklo v roku 2015 za priamej investičnej podpory mesta Hamburg, výskumné pracovisko – CityScienceLab – zamerané na výzvy súvisiace s digitalizáciou miest. Zmluva o spolupráci aktérov bola podpísaná za účasti súčasného nemeckého kancelára a vtedajšieho primátora mesta Hamburg Olafa Scholza, prezidenta HafenCity Univerzity Waltera Pelka, a riaditeľa MIT Media Labs, Joichi Ito, čo len dokrešľuje kľúčovú rolu decision-makerov zo samosprávy aestskej univerzity v inštitucionalizácii Mestských štúdií. Toto mestské laboratórium bolo zriadené v spolupráci s MIT Media Lab a a zaradené do City Science Network⁵ (SCL) zriadeného Massachusetts Institute of Technology (vid' obrázok 1). Sieť SCL zahŕňa partnerov z verejného, akademického a súkromného sektora, s ktorými realizujú spoločné výskumné projekty.

⁴ Pre účely tejto analýzy rozumieme pod termínom geografická mierka kombináciu veľkostného kritéria a priestorovú štruktúru osídlenia.

⁵ Viac info na: www.citysciencenetwork.org

CityScienceLab skúma transformáciu miest v kontexte digitalizácie miest s partnermi z občianskej spoločnosti, politiky, hospodárstva a vedy. Vytvára multi- a transdisciplinárnu perspektívu tým, že spája *technické* otázky so *sociálnym* a *kultúrnym* rozvojom. Aby boli mestá lepšie pripravené na výzvy budúcnosti a vhodnejšie pre kvalitný život v nich, využíva CityScienceLab mestské údaje na základe ktorých vyvíja nové nástroje a digitálne modely miest tzv. CityScopes. Tieto nástroje umožňujú vizualizáciu a simuláciu komplexného mestského vývoja a podporujú mestských aktérov v rozhodovacom procese. Príkladom je tvorba interaktívneho nástroja na zapojenie zainteresovaných aktérov v mestskej štvrti Rothenburgsort, ktorý zároveň slúži ako platforma pre spoločný výskum modulov pre simuláciu mesta⁶. Výskumníci okrem iného vyvíjajú moduly pre pešiu dostupnosť, prepojenie štvrtí, digitálnu participáciu, energetickú účinnosť a ekonomické aktivity v meste.



Zdroj: CityScience

Tematické zameranie výskumu a normatívnych opatrení zahŕňa tri domény:

- 1) *Multistakeholder kolaborácia* (zapojenie občanov, digitálna participácia a co-creation, citizen science, transdisciplinárny výskum, podpora rozhodovania);
- 2) *Naratívy a rozhrania* (transmediálne rozprávania príbehov, tvorba zážitkov a komunikácia, mapovanie a vizualizácia, analýza a tvorba vzťahov, správa kvalitatívnych a kvantitatívnych dát);
- 3) *Data a modelovanie* (vývoj nástrojov s otvoreným zdrojovým kódom, prieskumné modelovanie, dátové ekosystémy a digitálne mestské dvojčinky, priestorová dátová veda a strojové učenie, tvorba a objavovanie scenárov).

Prístup CityScienceLab sa riadi integrovaním nasledovných prvkov do tvorby znalosti: 1) Využitie technológií s prístupom k datam/databázam, ktoré majú za cieľ posilniť rezilienciu mesta; 2) Pracovné postupy sú založené na multiperspektívnom prístupe spolupráce medzi odborníkmi z občianskej spoločnosti, politiky, podnikania, administratívy a vedy; 3) Občania sú považovaní za suverénnych partnerov, ich digitálna gramotnosť a inklúzia do rozhodovacích procesov je považovaná za kľúčovú pre rozvoj demokratickej spoločnosti; 4) Transparentné a etické konanie založené na prístupe a zverejňovaní mestských údajov; 5) Integrácia umeleckých postupov zmiešanej reality inscenujúcej fyzické a virtuálne priestory.

⁶ Pre viac info pozri: www.medium.com/mit-media-lab

Smart Region Lab

Na vysokej škole aplikovaných vied a umení v Luzerne vznikol v roku 2021 Smart Region Lab⁷. Výskum na tomto pracovisku využíva metódy vizualizácie a interakcie založenej na údajoch, ktoré podporujú udržateľný rozvoj malých a stredne veľkých miest a alpského regiónu Stredné Švajčiarsko⁸. Ústrednými témami laboratória sú mobilita, cestovný ruch, energetika, klíma, kreatívny priemysel, rozvoj sídiel a infraštruktúra.

Smart Region Lab funguje na interdisciplinárnom prístupe a spája k dátovému stolu odborníkov z oblasti politiky, hospodárstva, verejnej správy, kultúry a občianskej spoločnosti. Vizualne a simulačné techniky podporujú spoločné rozhodovanie medzi informovanými partnermi a poskytujú základ pre udržateľný regionálny rozvoj. Predpokladom úspešnej spolupráce je otvorené a eticky korektné zaobchádzanie s dátami. Z technického hľadiska je cieľom laboratória prepojiť interaktívne dátové tabuľky s digitálnymi platformami a integrovať aplikácie rozšírenej a virtuálnej reality. Vizualizácie, simulácie a špecifické využitie 3D objektov sa testuje na workshopoch s regionálnymi aktérmi a ďalej sa rozvíjajú s ohľadom na regionálne výzvy.

Expertíza pracovnej základne laboratória pokrýva znalosti z oblasti integrovaného a udržateľného mestského rozvoja, dátových vied, vývoj interaktívnych vizualizácií údajov, kritických sociálnych teórií a etnografického výskumu, ako aj interaktívneho dizajnu. Tento multidisciplinárny prístup je v pracovných skupinách kombinovaný aktérmi z rozličných sektorov s cieľom vytvoriť digitálne riešenia vychádzajúce z dát podporujúcu kooperáciu aktérov v prospech inteligentného regiónu Stredné Švajčiarsko.

The Institute for Urban Research

Inštitút pre urbánny výskum na Univerzite v Malmö⁹ (IUR) je príkladom kolektívnej iniciatívy celej univerzity vytvoriť výskumné pracovisko zamerané na globálne výzvy súvisiace s mestskými transformáciami. Jeho primárnym cieľom je podchytiť kľúčové procesy a mechanizmy podmieňujúce urbanizačné procesy a vytvoriť nové koncepty a prístupy k štúdiu miest.

Inštitút je ukotvený v mestských štúdiách so špecifickým tematickým zameraním na bývanie a obnova miest, ekonomika miest, mobilita, urbánna ekológia, migrácia, sociálna udržateľnosť, a inteligentné mestá. Jeho inštitucionalizácia vytvorila príležitosť pre komunikáciu a kolaboráciu medzi výskumnými tímami, ktoré robia urbánny výskum v oddeleniach a katedrách roztrúsených po celej univerzite. IUR je inštitucionalizovaná platforma pre mestský výskum, ktorá vytvorila nové väzby medzi pracovníkmi bez predošlej tradície v spolupráci a to naprieč sociálnymi, technickými vedami a vednými odbormi zameranými na zdravie.

Diskurz o inteligentných mestách chce IUR doplniť o jasnejší obraz o politických, sociálnych a environmentálnych dôsledkoch, a čo z nich vyplýva pre fungovanie mestských orgánov a záujmy obyvateľov miest. Táto optika absentuje vo výskumoch zameraných predovšetkým na technologické aspekty, ako aj na trhy a produkty globálnych korporácií pôsobiacich v oblasti mestského rozvoja.

⁷ Viac info na: www.sites.hslu.ch/smartregion/smart-region-lab

⁸ Mesto Luzern s jeho zázemím vytvorilo samostatnú rozvojovú stratégiu pre inteligentný región tzv. Región LuzernPlus. Kľúčovými témami regionálnej spolupráce t.j. združenia obcí sú: územný rozvoj a mobilita, energetika a infraštruktúra, podpora miest a regionálneho rozvoja, kultúra.

⁹ Viac info na: www.iuresearch.se

Príkladom iniciatívy tohto inštitútu je projekt Inteligentných miest pre predstaviteľov samospáv, ktorého cieľom je vyplniť medzeru medzi značným penzom technologických poznatkov o inteligentných mestách a absentujúcim prehľadom o úlohe mestských orgánov pri implementácii inteligentného plánovania miest. Projekt kriticky pristupuje z pohľadu sociálnych vied k preskúmaniu možných rizík a prínosov služieb a produktov inteligentných miest, ktoré ponúkajú medzinárodné korporácie, z pohľadu mestských orgánov. Je ukotvený v spolupráci medzi výskumníkmi, mestskými orgánmi a vybranými poskytovateľmi služieb a produktov inteligentných miest. Prostredníctvom podrobnej analýzy sociálnych, environmentálnych a politických aspektov inteligentnej urbanizácie sa projekt snaží posilniť mestské orgány v prijímaní informovaných rozhodnutí o tom, čo im môže inteligentné plánovanie ponúknuť ich mestu.

Hlavné otázky programu sú: Aké sú demokratické, etické a sociálne výzvy súčasných foriem definícií inteligentných miest založených na korporáciách? Ako môžu technológie prispieť k tomu, aby boli mestá sociálne progresívnejšie a emancipačnejšie?

Výsledkom projektu sú okrem vedeckých výstupov aj workshopy a on-line kurzy na univerzite v Malmö, ktoré budú školiť mestských úradníkov v oblasti riešenia inteligentného plánovania miest. Online program je rozdelený do ôsmich online modulov, ktoré obsahujú video-prednášky, audio-prednášky a písomné materiály. Je určený na individuálne štúdium a samoštúdium.

Manchester Urban Institute

Urbánný inštitút na Univerzite v Manchestri je súčasťou viac ako štyri dekády tvoriaceho sa prostredia mestských štúdií na tejto univerzite. Jeho základy stoja na evolúcii výskumu súvisiaceho s mestskými a regionálnymi otázkami vedenými individuálnymi profesormi. Tí stáli za vznikom dvoch pracovísk Štúdia mestských politík a Centrum pre mestskú a regionálnu ekológiu, ktoré združili environmentálnych vedcov, geografov a plánovačov s výskumom na mestá v najindustrializovanejších krajinách globálneho severu.

V roku 2007 vzniklo, pod čoraz širším rozpoznaním úlohy urbanizácie ako civilizačného megatrendu, Centrum globálneho urbánneho výskumu a Manchesterské architektonické výskumné centrum, ktoré spoločne združili antropológov, architektov, rozvojové štúdiá, humánnych geografov a plánovačov, pracujúcich na témach ako bývanie, neformálnosť, nerovnosti a plánovanie. Z tohto procesu následne vznikol aj prvý interdisciplinárny magisterky program Globálny urbánný rozvoj a plánovanie.

V roku 2010 boli mestské štúdiá na Univerzite v Manchestri rozšírené o dočasnú iniciatívu cities@manchester, ktorá združila antropológov, architektov, ekonómov, pedagógov, inžinierov, geografov, historikov, lingvistov, medikov, sociológov a ďalšie disciplíny. Táto iniciatíva založila letný inštitút urbánnych štúdií, z ktorého aktivít sa následne sformoval Urbánný inštitút na Univerzite v Manchestri.

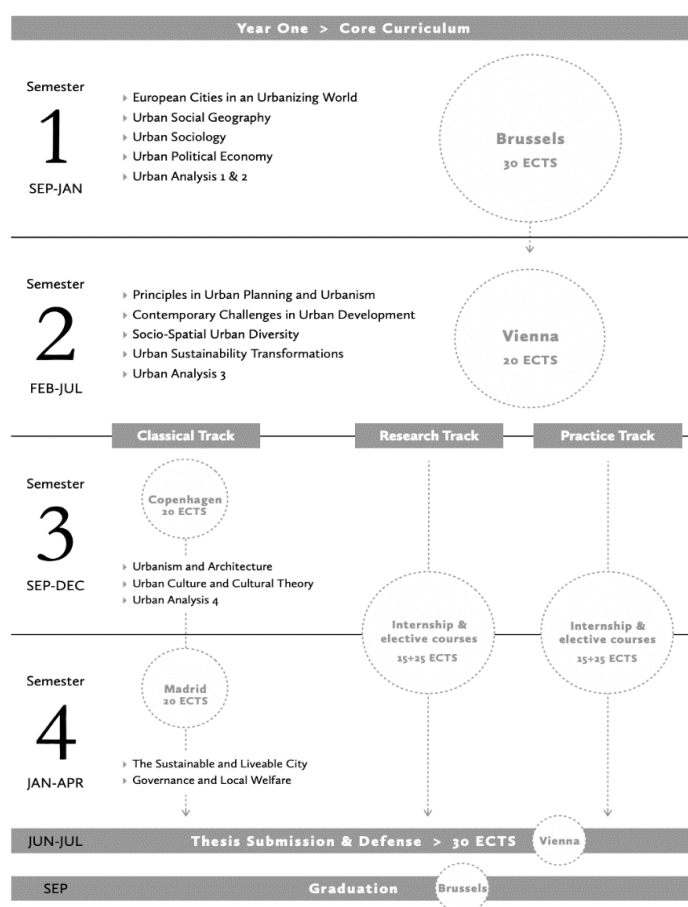
Výskum na inštitúte je organizovaný v troch základných okruhoch: 1) Zelené a odolné urbánne budúcnosti; 2) Inteligentné a udržateľné mestá; 3) Priestorové nerovnosti a chudoba. Tieto okruhy sú následne rozdrobené do série trans-disciplinárnych výskumných agend a tém, na ktorých pracujú multi-disciplinárne výskumné tímy. Téma inteligentných a udržateľných miest je preto zasadená do širšieho kontextu, vďaka čomu urbanizmus inteligentných miest je vyhodnocovaný v politických a sociálnych aspektov Smart agendy, súvisiacimi s otázkami privatizácie, bezpečnosti, súkromia, a demokracie.

Education in Urban Studies

Integrované znalosti, ktoré sú vo fáze ukotvenia agendy inteligentných a udržateľných miest nevyhnutným predpokladom pre navýšenie kvalifikácie zamestnancov samospráv na Slovensku, vznikajú už v procese vzdelávania – a to či už formalizovaného akreditovanými odborníkmi na univerzitách, alebo certifikovanými kurzami ako súčasť celoživotného vzdelávania. V tejto časti sú uvedené dva konkrétne príklady vzdelávania vychádzajúceho z multidisciplinárneho prístupu. Prvý príklad je kurikulum magisterského programu mestských štúdií šiestich univerzít spolupracujúcich naprieč Európou a druhý je online platforma/kurz vybranej univerzity poskytujúcej praktický kurz pre odborníkov z praxe.

4CITIES

Magisterský program mestských štúdií 4Cities, je medzinárodný, interdisciplinárny akreditovaný program, ktorý vznikol v roku 2008 spoluprácou šiestich univerzít (University of Vienna, Vrije Universiteit Brussel, University of Copenhagen, The Autonomous University of Madrid, Complutense University of Madrid, The Université libre de Bruxelles). Študenti programu strávia každý semester v inom zo štyroch miest: Brusel, Viedeň, Kodaň a Madrid. Program ponúka multiskalárnu perspektívu na globálne procesy ovplyvňujúce lokálne dianie v meste. Tento dvojročný program o medzinárodnom urbanizme, zahŕňa poznatky z disciplín ako geografia, sociológia, história, kultúrne vedy, a politológia. Dizajn programu je tvorený na priesečníku akademického výskumu, odbornej praxe, urbánneho spoznávania, a občianskeho aktivizmu. Študenti okrem výuky, exkurzií a individuálnej práce, sa zúčastnia pracovných stáží a dodatočných zadaní v partnerských inštitúciách programu.



Prehľad štruktúry programu

Zdroj: 4cities

Smart and Sustainable Cities: New Ways of Digitalization & Governance

Príkladom online vzdelávania je vzdelávacia platforma Technickej Univerzity v Delfte a jej šesť týždňový online kurz¹⁰ zameraný na výzvy v oblasti riadenia iniciatív inteligentného a udržateľného mesta. Na príprave tohto kurzu sa podielali odborníci v oblasti rozvoja a plnánovania inteligentných udržateľných miest z dvanástich rôznych univerzít z Latinskej Ameriky a Európy. Účastníci získajú znalosti v oblastiach ako sú aktuálne výzvy v riadení inteligentných a udržateľných miest; uvažovať a diskutovať o tom, ako stanoviť priority pre plánovanie a riadenie iniciatív inteligentných udržateľných miest; pochopiť, ako zapojiť zainteresované strany a občanov do rozvoja miest a uplatniť spôsoby co-creation so zainteresovanými stranami; pozorovať podmienky a riziká súvisiace s riadením IT a dáť v mestách; definovať návrh riadiaceho a regulačného rámca na realizáciu a monitorovanie iniciatív SSC; uplatniť plán riadenia iniciatív SSC v reálnom prípade. Online kurz má troch stálych inštruktorov a vykonáva sa online, kedykoľvek sa účastník kurzu prihlási do portálu. Vyžadovaná časová dotácia je 4 až 5 hodín do týždňa.

Providers & training

Poskytovateľmi vzdelávania navyšujúceho kvalifikáciu zamestnancov samospráv vo forme online kurzov môžu byť samotné univerzity, alebo certifikované vzdelávacie inštitúty s potrebnou infraštruktúrou a odborným zázemím schopným nadizajnovať a manažovať pilotný vzdelávací program. V posledná časť úvádza príklad poskytovateľa neuniverzitného celoživotného vzdelávania.

The Hague Academy for Local Governance

Haagska akadémia pre miestnu správu je nezisková mimovládna organizácia¹¹ so sídlom v Holandsku. Akadémia bola založená agentúrou pre medzinárodnú spoluprácu Združenia obcí v Holandsku s podporou mesta Haag. V roku 2008 dostala akadémia grant pre inovatívne začínajúce podniky od Ministerstva hospodárstva a rozvinula sa do organizácie pre vzdelávanie v oblasti dobrej správy vecí verejných. Ponuka školení je zameraná na prax a praktické vedomosti o miestnej správe. Dnes ročne školí viac ako tisíc ľudí z viac ako 90 krajín. Akadémia sa špecializuje na vzdelávanie a programy odbornej prípravy zamerané na kombináciu odborných znalostí s výmenou skúseností z praxe, ktoré sú určené ľuďom pracujúcich v samospráve.

Kurzy sú dizajnované medzisektorovo s prístupom pre zapojenie aktérov na miestnej úrovni. Patria sem aj zástupcovia národných a regionálnych vlád, ktorí majú koordinačnú a facilitačnú úlohu, ako aj neformálni držitelia moci, organizácie občianskej spoločnosti, podniky a rozvojoví partneri. Reflexívne diskusie s akademikmi, odborníkmi z praxe a občanmi majú za cieľ lepšie poodhaliť vplyv politik na samosprávu a miestne komunity. Vzdelávací proces je navrhnutý na základe problémov z reálneho života s cieľom spojiť teóriu a prax. Diskutujú sa prípadové štúdie, dilemy súvisiacich s prácou a ich spätosť s miestnym kontextom, hranie rolí, zážitkové vzdelávanie vo forme študijných pobytov, ktoré

¹⁰ www.online-learning.tudelft.nl/courses/smart-and-sustainable-cities-new-ways-of-digitalization-and-governance/

¹¹ Daňové úrady uznali akadémiu ako verejnoprospešnú organizáciu (štatút ANBI) a od roku 2020 je držiteľom certifikátu kvality PARTOS ISO 9001.

inšpiruje a motivuje účastníkov programu pre ich prácu doma. Cieľom kurzov je efektívny koučing pri tvorbe akčných plánov a potrebných organizačných zmien v samosprávach.

Akadémia poskytuje nasledovné typy vzdelávacích programov:

Otvorené predpolatné kurzy: Zúčastní sa môžu zúčastniť zaplatením poplatku za kurz alebo môžu požiadať o štipendium.

Školiace programy na mieru: Tieto programy môžu byť krátkodobé (do jedného roka) alebo viacročné programy, ktoré kombinujú prvky odbornej prípravy mimo pracoviska a online. Obsah a metodika sú vypracované podľa potrieb a požiadaviek klienta a príjemcov. Tieto programy často zahŕňajú odbornú prípravu miestnych školiteľov s cieľom zvýšiť ich udržateľnosť a vplyv.

Program Talent pre správu vecí verejných: Mladí talentovaní zamestnanci miestnej samosprávy sa môžu prihlásiť do štipendijného programu Haagskej akadémie, ktorý pozostáva z účasti na jednom z otvorených kurzov, týždennej stáže v holandskej samospráve a sieťových aktivít s mladými úradníkmi na celom svete.

Rozvoj školiaceho strediska: Haagska akadémia podporuje nové alebo existujúce školiace strediská pri tvorbe ich učebných osnov, posilňovaní školiacich zručností a rozvoji organizačných kapacít.

V podmienkach Slovenska by výber neuniverzitného poskytovateľa vzdelávania – akým je Haagska akadémia pre miestnu správu – vyžadovalo etablovanú certifikovanú vzdelávaciu organizáciu, ktorá by v spolupráci s univerzitami zabezpečila multidisciplinárny dizajn a profesionálny manažment na mieru vytvoreného programu mestských štúdií so zameraním na inteligentný a udržateľný rozvoj miest a regiónov a partnerom so skúsenosťami v školeniach tohto typu a tématického zamerania. Výstupom tohto typu celoživotného vzdelávania vybraných zamestnancov samospráv by boli certifikované vzdelávacie programy pre rozvoj inteligentných a udržateľných miest a regiónov Slovenska.

Národný Vzdelávací Program pre Inteligentné Mestá a Regióny – Smart Cities Academy

Táto analýza odporúča vytvoriť **Národný Vzdelávací Program pre Inteligentné Mestá a Regióny**, ktorého cieľom je zvýšiť kapacity samospráv v oblasti integrovaného prístupu k inteligentnému a udržateľnému rozvoju miest a regiónov na Slovensku. Nakoľko v podmienkach samospráv naprieč Slovenskom existujú značné kapacitné nerovnosti, program štandardizuje navyšovanie kvalifikácie zamestnancov a vytvára príležitosť na expertné sieťovanie a znalostnú výmenu na lokálnej úrovni.

Integrovaný prístup k inteligentnému a udržateľnému rozvoju je založený na navýšení kvalifikácie cieľovej skupiny zamestnancov samospráv v prepojení medzi multidisciplinárnou perspektívou mestského rozvoja a smart city zručnosťami. Multidisciplinárna perspektíva spája *technické, sociálne* a *kultúrne* otázky inteligentného rozvoja (sociológov, antropológov, geografov, architektov, ekonómov, inžinierov, historikov a.i.). Smart city zručnosti posilňujú manažérske schopnosti rozodovať a viesť multidisciplinárne a multistakeholder tímy z pozície regulátora lokálneho rozvoja.

Národný vzdelávací program adresuje aktuálne výzvy v riadení inteligentného a udržateľného rozvoja miest, stanovuje priority pre plánovanie a riadenie iniciatív inteligentných udržateľných miest, štandardizuje zapojenie zainteresovaných strán a občanov do rozvoja miest, zvyšuje kapacitu zamestnancov samospráv pozorovať riziká súvisiace s riadením IT a dát v samosprávach, definuje návrh riadiaceho a regulačného rámca na realizáciu a monitorovanie iniciatív.

Cieľom úspešnej realizácie inteligentných projektov je využiť ich na vizualizáciu a interpretáciu mestského rozvoja založeného na datach.

Cieľova skupina – Smart Conductors 4 Smart Cities and Regions

Na úspešné etablovanie konceptu Smart City na Slovensku je dôležité identifikovať cieľovú skupinu pre ktorú je vzdelávanie určené. Táto analýza ju identifikuje ako *Smart City Conductors*, ktorí sú nosnými agentami zmeny. Paralela s dirigentom spočíva v jeho roli zladať pestrú paletu hudobných virtuózov s odlišnými hudobnými nástrojmi, aby dospel k jednoliatej symfónii. Úlohou vzdelávania je zvýšiť kompetencie interpretovať Smart city agendu v miestnom kontexte a koordinovať multidisciplinárne a multistakeholder tímy v prospech stratégie akčného plánu inteligentných miest a regiónov.



Zdroj: musikkorps

Dizajn programu

Národný vzdelávací program je rozdelený do troch trimesetrov s komplementárnym zameraním.

Prvý trimester je zameraný na zvýšenie **multidisciplinárnej** kvalifikácie účastníkov v oblasti mestských štúdií prostredníctvom online vzdelávania. Kurikulum kurzu kombinuje *technické, sociálne a kultúrne* otázky inteligentného a udržateľného rozvoja. Ide predovšetkým o zameranie sa na kľúčové koncepty a aktuálne diskusie o mestskom rozvoji v disciplínach geografia, environmentalitika, sociológia, ekonómia, politológia, antropológia, urbanizmus a architektúra. Každá disciplína má v programe odborného garanta – profesora, ktorý je zodpovedný za výber relevantných konceptov a trendov v mestskom rozvoji a to tak, aby jednotlivé koncepty z rôznych disciplín na seba tematicky nadväzovali. Garant kurzu je zodpovedný za výber lektorov, ktorí budú mať jednotlivé online moduly na starosti.

Druhý trimester je zameraný na **multisektorový** prenos praktických skúseností medzi občanmi, aktérmi na miestnej úrovni, odborníkmi z praxe v oblasti implementácie Smart cities. Výber odborníkov integruje znalosti z politiky, súkromného, verejného, neziskového sektora, miestnych aktivistov a nositeľov neformálnej moci napr. influencerov, ktorí navzájom obohatia diskurz o rozličných percepciách lokálneho rozvoja. Vzdelávanie sa zameria na rozvoj Smart city zručností potrebných pri rozhodovaní a implementácii Akčného plánu inteligentných miest a regiónov.

Tretí trimester je **individuálna práca** účastníkov programu na aplikácii nadobudnutých znalostí v kontexte inštitúcii, miest a regiónov, za ktoré sú nominovaní. Každý účastník programu ma priradeného mentora, ktorý je zodpovedný za dosiahnutie formálnych a obsahových kritérií výstupov v podobe trimesrálnej práce a prezentácie. Šučasťou tohto modulu môžu byť krátkodobé výmenne pobyty v inej inštitúcii podporujúce výmenu znalostí v praxi. Vzdelávacia inštitúcia zodpovedná za Národný vzdelávací program je zodpovedná za kvalitatívne integrovanie výstupov do audio-vizuálnych klipov s naratívami ukotvenými vo výstupoch účastníkov programu. Audio-vizuálne výstupy budú verejne dostupných na portaly Národného vzdelávacieho programu SCR. Tieto audio-vizuálne výstupy budú ďalej použité v komunikácii jednotlivých samospráv s verejnosťou. Po schválení výstupu garantom programu dostane účastník certifikát Národného vzdelávacieho programu pre tvorbu inteligentných miest a regiónov.

Organizácia

Zhotoviteľom NVP môže byť univerzita, alebo etablovaná certifikovaná vzdelávacia inštitúcia s potrebnou infraštruktúrou pre online vzdelávanie, ktorá zabezpečuje kompletný priebeh po projektovej a manažérskej stránke, alebo ich kombinácia.

Zhotoviteľ je zodpovedný za zazmluvnenie odborného garanta(ov) a lektorov z jednotlivých disciplín a to na základe kombinácie kritéria odbornej reputácie a inštitucionálnej diverzity. Garant bude zodpovedný za skladbu prednášok a ich pridelenie k špecialistovi – lektorovi na danú tému. Jednotlivé odbory budú zastúpené lektormi naprieč pracoviskami po Slovensku resp. Česku.

Úlohou zhotoviteľa v druhom trimestri je identifikovať relevantných odborníkov z komunálnej politiky, súkromného, verejného, neziskového sektora, miestnych aktivistov a nositeľov neformálnej moci. Prizvaní môžu byť aj zahraniční experti zodpovední za tvorbu a implementáciu inteligentných riešení.

Účastníci programu si na základe dopredu a fixne stanovených kvót na lektora môžu vybrať podľa zadania svojho školiteľa, ktorý rozhodne o udelení certifikátu MIRRI a vzdelávateľskou inštitúciou.